

RMK lendorava kaitsestrateegia aastani 2030

1. Sissejuhatus

Lendorav (*Pteromys volans*) on I kaitsekategooriasse kuuluv liik. Rahvusvahelise Looduskaitse liidu punase nimistu ehk IUCN-i punase nimestiku alusel on lendorav soodsas seisundis (LC). Eesti Punase nimestiku alusel on Eestis lendorav ohualdis (VU)¹.

Lendorava leiukohtadest 80% asub RMK valduses oleval maal. Looduskaitse seadusest tulenevalt peavad kõik lendorava leiukohad olema võetud riikliku kaitse alla. Lendorava populatsiooni peamiseks ohuteguriteks on kisklus, elupaikade isoleeritus, elupaikade kadumine ja väike populatsioon, millega kaasneb inbriidingu oht.

RMK on 2013-st aastast tegelenud lendorava leiukohtade sidususe suurendamise meetmetega (lendorava levikukoridorid ja peatuspaigad) ning aktiivselt panustanud lendorava seiresse.

RMK lendorava kaitsestrateegia sõnastab RMK eesmärgid ja tegevused lendorava kaitseks RMK valduses oleval maal, et aidata seeläbi saavutada lendorava kaitse tegevuskavas püstitatud riiklikke eesmärgi.

2. Mõisted

EELIS – Eesti looduse infosüsteem, mille kaudu hallatakse keskkonnaregistrit

Lendorava leiukoht – EELIS-s pindobjektina piiritletud ala, kus on registreeritud lendorava esinemine. Leiukoha piiritlemise aluseks on emaslooma territooriumi suurus, milleks on 8-12 ha

Lendorava levikuala – leiukohtade geograafilise ulatuse alusel määratletav piirkond. Käesoleval ajal hõlmab lendorava levikuala Eestis suurema osa Alutaguse metskonnast, Ida-Viru metskonna lõunapoolse osa ja Lääne-Viru metskonna idapoolse osa

Lendorava elupaik – vähemalt 20%-lise haava osakaaluga segapuistud, kus haabade vanus on üle 60 aasta. Sellised haavad on lendorava jaoks sobivaimad pesapuud

Lendorava levikuvõrgustik – eraldise tasemel piiritletud metsamaa osa, mille sees rakendatakse metsamajandamise põhimõtteid, mis võimaldavad lendorava levimist leiukohtade vahel

Lendorava levikukoridor – levikuvõrgustiku sees paiknev ja kriteeriumitele vastav katkematu puistu, mis võimaldab lendoravate levimist leiukohtade vahel

Lendorava peatuspaik – pikemate kui 2,5 km levikukoridoridele ettenähtud ja reeglina vahemikus 4-7 ha suurune mittemajandatav mets, kus esinevad või on välja kujunemas lendorava elupaigale omased tingimused

3. Lendorava arvukus ja kaitstus

Lendorava riikliku kaitsetegevuskava lühiajaliseks eesmärgiks on saavutada tase, mille puhul jooksva aasta kohta on registreeritud vähemalt 60 asustatud lendorava leiukohta. Pikemaajaliseks eesmärgiks on üle 120 asustatud leiukoha jooksva aasta kohta.

EELIS-s on kehtivate kirjetena registreeritud 140 lendorava leiukohta². Aastatel 2008-2016 oli neist asustatud ligikaudu 40 leiukohta jooksva aasta kohta³. See tähendab, et kuigi igal aastal leiti uusi leiukohti, siis osa teadaolevatest asustatud leiukohtadest jäi ka tühjaks. Ent 2020. aasta

¹ [Eesti Punane Raamat](http://elurikkus.ut.ee/prmt.php), 2008. Eesti Teaduste Akadeemia Looduskaitse Komisjon. <http://elurikkus.ut.ee/prmt.php> (31.08.2020).

² Päring Eesti Eluslooduse Infosüsteemis (EELIS) 12.06.2020.

³ Päring Eesti Eluslooduse Infosüsteemis (EELIS) 29.08.2020.

seire tulemusena on teada 75 asustatud leiukohta⁴. Toimunud on nii leiukohtade taastasustamine kui levikuala laienemine.

Leiukohtade summaarne pindala on 2307 ha, millest RMK valduses olevaid maid on 1827 ha. Lendoravale sobivate elupaikade pindala RMK valduses olevatel maadel oli 2019. aasta kevade seisuga lendorava levikualal ligikaudu 21 500 ha.

Kaitsealade ja lendorava levikuvõrgustiku abil on ühendatud 104 leiukohta. Lisades sinna juurde levikuvõrgustikus olevad peatuspaigad, siis on levikuvõrgustikku seotud lendoravale sobivate elupaikade arv kokku 127. Arvestades veel lendorava levikuala kaitsealade sihtkaitsevööndites olevaid lendoravale sobivaid asustamata puistuid, küündib kaitstavate elupaikade ja leiukohtade summaarne arv üle 200. Seega on olemas teoreetilised eeldused lendorava pikaajaliste kaitse-eesmärkide saavutamiseks.

4. RMK tegevusest tulenevad ohutegurid

4.1. Lendoravale sobivate elupaikade vähenemine uuendusraiate tõttu. Kuigi RMK ei majanda metsa lendorava leiukohtades, vähendab lendorava populatsiooni taastumise võimalusi sobivate elupaikade kahanemine lendorava levikualal. Noor mets ei ole lendoravale sobiv elupaik puuõõnsuste puudumise tõttu. Oluliseks levikutakistuseks on alla 12 m kõrgune puistu. Elupaikade kadu on lendorava kaitse tegevuskavas hinnatud kriitilise tähtsusega ohuteguriks⁵.

4.2. Lendorava pesapuude hävimine ja isendite hukkumine raietööde käigus. Tingituna lendorava bioloogiast on asustamata/asustatud elupaikade ruumiline dünaamika kiire ning uute sobivate elupaikade asustamine ei kattu tihti olemasolevate kaitsealade ja leiukohtadega. Seetõttu on jätkuvalt ohuteguriks raie kohtades, kus lendorava olemasolu ei ole varasemalt teada. Lendorava kaitse tegevuskavas on selle ohuteguri mõju hinnatud väikeseks⁴.

4.3. Lendorava alamasurkondade isoleerituse süvenemine uuendusraiate tõttu. Ruumiliselt moodustavad lendorava levikuvõrgustikku seotud lendorava leiukohad 5 gruppi: Sirtsu, Tudu, Muraka, Agusalu ja Vötikvere. Grupisiselt tagab levikuvõrgustik ja kaitsealad leiukohtade vaheliste ühenduste püsimise, kuid gruppide vahel ei ole liikumiskoridoride olemasolu garanteeritud. Seetõttu ei pruugi olla tagatud eri gruppides elavate lendoravate omavaheline ristumine, mis tähendab jätkuvat grupisest inbriidinguhtu. Teisalt, kui ühes grupis peaks lendoravate paljunemine eriti hästi õnnestuma, siis on ikkagi takistatud noorte lendoravate levimine gruppide vahel ja asustamata elupaikade hõivamine. Lendorava kaitse tegevuskavas on isoleeritust hinnatud kriitilise tähtsusega ohuteguriks⁴.

5. Eesmärk

Tagada RMK valduses olevas metsas kogu lendorava levikuala ulatuses lendoravale sobiliku levikuvõrgustiku olemasolu.

6. Leevendusmeetmed eesmärgi saavutamiseks

6.1. Vältimine

6.1.1. Korraldame valimipõhiselt igal aastal lendorava leiukohtadest 3 km raadiuses kavandatavatele lageraielankidele jäävates lendorava elupaigamudeli alusel liigile sobilikel eraldistel lendorava tegevusjälgede inventuuri, et vältida võimalikke leiukohtade kahjustamist.

⁴ Pärning Eesti Eluslooduse Infosüsteemis (EELIS) 12.06.2020.

⁵ Lendorava kaitse tegevuskava 2015

6.2. Minimeerimine

- 6.2.1. Lendorava elupaigaks sobivates puistutes lendorava levikualal tuleb uuendusraiel võimalusel kasutada tehnoloogilist skeemi, kus harvesteri raie suund oleks vähemalt 12 m kõrguse sidusa puistu suunas. Sellisel juhul tagab see lendoravale võimaluse liikuda naaberpuistusse.
- 6.2.2. RMK looduskaitseosakond hindab leiukohtades lendorava arvukuse muutumise trendi ja analüüsib arvukuse muutuse võimalikke põhjuseid vähemalt 5 aastase perioodiga. Analüüsi põhjal tehakse ettepanekuid RMK juhatusele tegevuste suunamiseks.
- 6.2.3. RMK aitab kaasa meetodikate arendamisele Eestis, mis võimaldab täpsustada lendorava arvukuse hinnanguid ja ka soolist struktuuri ning levikut (*väljaheidete DNA-genotüüpimine jms*).

6.3. Taastamine

- 6.3.1. Lendorava levikuvõrgustikus rakendatakse metsauuendamise rajamisel ja hooldusraietel põhimõtteid, et elupaiga tingimustele sobilikes kasvukohatüüpides oleks alates keskealisest puistust I rinde koosseisus vähemalt 20% pehmet lehtpuud ja jänesekapsa-mustika, naadi ning angervaksa kasvukohatüüpides 5% haaba.

6.4. Hüvitamine

- 6.4.1. Kui lendorava elupaikade arv langeb levikualal alla lendorava riikliku kaitsetegevuskava pikaajalise eesmärgi saavutamiseks vajaliku määra, siis paigaldatakse pesakaste kujunevatesse elupaikadesse õõnsate puude vähesuse kompenseerimiseks.
- 6.4.2. Koostöös Keskkonnaametiga hinnatakse elupaigatingimuste parandamiseks kujundusraiate vajadust lendorava leiukohtades. Vajadusel teostatakse kujundusraieid haava järelkasvu soodustamiseks⁶, sh püsielupaiga sihtkaitsevööndites.
- 6.4.3. Soodustatakse nugise küttemist lendorava peatuspaikades ja leiukohtade ümber kuni 3 km raadiuses ja hinnatakse küttemise mõju kisklussurvele.

⁶ Kujundusraiate meetodika töötatakse välja LIFE Lendorava projekti raames 2024. aastaks